

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра інформаційної та соціокультурної діяльності

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ
МІЖДИСЦИПЛІНАРОНОЇ КУРСОВОЇ РОБОТИ
освітнього ступеня «бакалавр»
для спеціальності 061 Журналістика
освітньо-професійної програми «Правова журналістика»
денної та заочної форми навчання

Тернопіль
ЗУНУ
2024

Методичні рекомендації щодо написання та оформлення міждисциплінарної курсової роботи освітнього ступеня «бакалавр» для спеціальності 061 Журналістика освітньо-професійної програми «Правова журналістика» / Біловус Л. І., Яблонська Н. М. Тернопіль: ЗУНУ, 2024. 39 с.

Укладачі:

Леся БІЛОВУС, доктор історичних наук, кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності ЗУНУ.

Наталія ЯБЛОНСЬКА, кандидат філологічних наук, викладач кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності ЗУНУ.

Рецензенти:

Надвиничний Сергій Анатолійович, доктор економічних наук, професор, директор навчально-наукового центру з організації освітнього процесу Західноукраїнського національного університету.

Кушнірук Зіна Антонівна, головний редактор газети «Наш день».

Затверджено на засіданні кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності (протокол № 1 від 30.08.2024 р.).

Методичні рекомендації щодо написання та оформлення міждисциплінарної курсової роботи розроблені з метою ознайомлення студентів з вимогами щодо виконання, оформлення та захисту курсової роботи. Висвітлені аспекти методики наукових досліджень. Містять рекомендації щодо етапів підготовки міждисциплінарної курсової роботи, розробки плану, роботи над вступом, основною частиною та висновками. Розкриті вимоги до посилань на наукову літературу та неопубліковані документи. У методичних рекомендаціях розкрито основні етапи написання міждисциплінарної курсової роботи студентами IV курсу галузі знань 06 Журналістика спеціальності 061 Журналістика освітньо-професійної програми «Правова журналістика» ЗУНУ, вимоги щодо їх змісту, оформлення, захисту та оцінювання.

©ЗУНУ,2024.

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Загальні положення.....	6
Вибір теми, складання плану курсової роботи.....	7
Структура курсової роботи.....	
Правила оформлення курсової роботи.....	11
Оформлення переліку використаних джерел.....	15
Рецензування курсової роботи та підготовка до її захисту.....	17
Захист курсової роботи.....	18
Критерії оцінювання.....	18
Рекомендована тематика курсових робіт.....	19
Рекомендовані джерела інформації.....	21
Додатки	
Приклад написання заяви.....	
Приклад оформлення курсової роботи.....	25
Приклад оформлення титульного аркушу.....	26
Приклад оформлення змісту.....	27
Приклад оформлення вступу.....	28
Приклад оформлення структурних частин роботи.....	32
Приклад оформлення списку використаних джерел.....	34

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота – одна з основних і ефективних форм навчально-дослідної роботи студентів. Вона не тільки підбиває підсумки вивчення теоретичного курсу. Виконання курсової роботи допомагає студентам закріпити знання, виробити навички самостійного виконання науково-практичних досліджень.

Курсова робота займає важливе місце у навчальному процесі вищої школи. Її мета та головне призначення полягає у підготовці студентів до самостійного виконання дослідницької роботи, в оволодінні навичками цієї роботи й у розвитку їх творчого потенціалу. Реалізація мети курсової роботи пов'язана з оволодінням студентами знаннями й уміннями, необхідними для накопичення досвіду наукової діяльності.

Міждисциплінарна курсова робота є науковим дослідженням, яке виконують студенти для виявлення обсягу і глибини здобутих протягом навчання теоретичних знань, а також оцінки вмій їх застосування для розв'язання практичних завдань. Виконання міждисциплінарної курсової роботи є обов'язковим для кожного студента.

При виконанні курсової роботи студент повинен показати своє вміння працювати з науково-методичною літературою, систематизувати й аналізувати фактичний матеріал і самостійно творчо його осмислювати. У процесі її написання студент оволодіває навичками наукової роботи, закріплюючи і водночас розширюючи знання. Тому курсова робота розглядається як одна з форм залучення студента до навчально-дослідної діяльності, оволодіння методикою наукової роботи і розвитку його творчих здібностей у навчальному процесі вищої школи.

Міждисциплінарна курсова робота є складовою частиною навчального процесу, тісно пов'язана з усім теоретичним навчанням студентів зі спеціальності. Курсова робота в процесі навчання здійснює матеріалізацію знань, скорочує шлях осмислення наукових досягнень та впровадження їх в практику при вирішенні комплексних професійних завдань.

Метою роботи є послідовне формування у студентів методичної та методологічної культури в проведенні наукового дослідження, фіксації та презентації його результатів.

Ще однією ціллю міждисциплінарної курсової роботи є здобуття міждисциплінарних знань основних методів дослідження у сфері журналістики, формування умій в вивченні комунікаційних процесів та інтерпретації отриманих даних, котрі характеризують основні ланки інформаційно-комунікативного медійного процесу та пояснюють реальний стан соціальної комунікації в сучасному інформаційному суспільстві за допомогою медіа.

Також метою курсової роботи є підготовка студента до діяльності, що вимагає поглибленої фундаментальної та професійної підготовки, в тому числі: вибору необхідних та освоєння нових міждисциплінарних методів дослідження; обробці отриманих результатів наукових досліджень на сучасному рівні та їх аналізу; роботі з науковою літературою з використанням нових інформаційних технологій; моніторингу наукової періодики в галузі журналістики.

Отож, міждисциплінарна курсова робота для студента – це:

- розвиток здібностей до поглибленого аналізу наукової літератури, законодавства та інноваційних технологій в журналістській діяльності;

- вироблення вмінь систематизувати, узагальнювати й поглиблювати науковий і практичний матеріал, критично його оцінювати;
- уміння використовувати набуті знання в наукових дослідженнях, а також у практичній діяльності;
- розвиток навичок самостійної роботи та аналізу конкретних практичних проблем за обраною темою дослідження.

Головним завданням міждисциплінарної курсової роботи є формування поглибленого, практико-орієнтованого уявлення про міждисциплінарний підхід до дослідження особливостей журналістики як соціального явища, про процедуру дослідження медіапростору.

Виконання курсової роботи має важливе теоретичне і практичне значення у підготовці журналіста, а також може бути основою для подальших наукових пошуків студента.

Пропоновані методичні рекомендації дають можливість ознайомити майбутніх журналістів із вимогами щодо написання і захисту курсової роботи, її особливостями як теоретико-прикладного дослідження, організацією і методами самостійної роботи у процесі її підготовки, здійсненні керівництва і контролю з боку наукового керівника, рекомендаціями щодо структури і змісту, порядку оформлення, рецензування, захисту тощо.

Мета даних рекомендацій – допомогти студенту своєчасно та якісно підготувати, оформити і захистити міждисциплінарну курсову роботу. У процесі підготовки, виконання і захисту курсової роботи студент повинен провести ґрунтовний аналіз, узагальнення і систематизацію наукового матеріалу, відповідного законодавства, співставлення точок зору різних авторів із проблеми, яка розглядається, викласти власну позицію й обґрунтувати її.

Тема курсової роботи обирається з урахуванням:

- актуальності;
- зв'язку з журналістським процесом;
- наявності необхідного мінімуму джерел і досліджень, а також виявлених викладацькою практикою інтересів студента.

Після вибору теми студент має опрацювати необхідну літературу й джерела, осмислити головні теоретичні положення, порівняти різні погляди дослідників.

Курсова робота повинна мати композиційно чітку структуру, послідовність у викладенні фактів, логічні й аргументовані висновки.

У курсовій роботі студент повинен показати такі навички й уміння:

1. Складати бібліографію за темою наукової роботи.
2. Аналізувати джерела, що стосуються теми роботи (газетні й журнальні публікації, публіцистичні тексти, літературно-критичні роботи, епістолографічні факти тощо); уміти відбирати відповідний матеріал для нового розкриття теми.
3. З'ясувати в процесі аналізу літератури за темою курсової роботи, які питання є суперечливими, які вузлові проблеми є актуальними і не повністю дослідженими.
4. Складати план роботи.
5. Послідовно й аргументовано викладати зміст роботи за планом, переконливо обґрунтувати свої думки, робити наукові висновки й узагальнення.
6. Технічно грамотно оформити роботу, співвіднести оформлення зносок, цитат, приміток з установленим стандартом.

Кожному виконавцю курсової роботи слід знати, що до захисту

допускається та робота, яка виконана автором самостійно на основі опрацювання ним теоретичного та аналізу практичного матеріалу, котра містить висновки й пропозиції студента й оформлена у відповідності з установленними вимогами.

Студент повинен уміти творчо використовувати здобуті знання, самостійно робити узагальнення, удосконалювати навички літературного викладу своїх думок із використанням загальнонаукової термінології.

Курсова робота виконується з допомогою наукового керівника, його відсутність не допускається. Завдання керівника – сприяти формуванню наукового мислення, самостійності думок, творчих навичок, розвитку мови студентів; навчити докладати та роз'яснювати зміст своєї роботи, обґрунтовувати положення, що висуваються, й аргументувати висновки.

Функції наукового керівника:

- ✓ допомагає в обранні теми курсової роботи;
- ✓ формулює завдання на виконання курсової роботи;
- ✓ допомагає визначити календарні терміни основних етапів роботи над темою;
- ✓ надає студентові допомогу у складанні плану та конкретизації змісту розділів курсової роботи;
- ✓ надає допомогу у формулюванні мети та завдань дослідження, контролює хід виконання роботи;
- ✓ рекомендує студентові необхідну для вивчення наукову та спеціальну літературу;
- ✓ систематично контролює хід роботи й інформує кафедру про виконання завдань;
- ✓ перевіряє остаточний варіант курсової роботи, рецензує й оцінює роботу.

Науковий керівник здійснює постійне спостереження за науковою роботою та надає необхідні консультативні поради.

Після написання курсової роботи і її подання на кафедру, робота підлягає перевірці та рецензуванню науковим керівником. Перевіряючи роботу студента, викладач відзначає помилки, неточності та недоліки, указує, в чому полягає їх сутність, звертає увагу (якщо це має місце в роботі) на недбалість у викладі чи технічному оформленні тексту, на недостатньо чіткі формулювання, підкреслює наявні орфографічні помилки та стилістичні огріхи.

У тих випадках, коли виявлені в тексті помилки та недоліки дуже суттєві, курсова робота повертається студентові на доопрацювання. При цьому слід конкретно та чітко сформулювати ті вимоги, які повинен виконати студент.

Процес рецензування курсової роботи включає: визначення позитивних сторін роботи; виявлення та виправлення помилок, неточностей; складання рецензії з висновками про допуск роботи до захисту.

Не допускаються до захисту та повертаються для повторного написання курсові роботи, повністю чи значною мірою, виконані не самостійно, шляхом механічного переписування першоджерел, підручників та іншої літератури, тобто роботи, що характеризуються низькою унікальністю тексту. Роботи, у яких виявлено істотні помилки, недоліки, які свідчать про те, що основні питання теми не засвоєно, а також роботи, що характеризуються низьким рівнем грамотності та недотриманням правил оформлення, також повертаються на доопрацювання.

Повторно виконана робота перевіряється викладачем тільки в тому

випадку, якщо до неї додається варіант роботи, що не був зарахований. Викладач перевіряє, чи враховано при переробленні роботи його поради, висловлені раніше. Якщо поради не враховано, то робота знову повертається студентові на доопрацювання.

Написання курсової роботи передбачає такі етапи:

- ✓ вибір теми курсової роботи;
- ✓ опрацювання наукової літератури за темою дослідження;
- ✓ складання плану(зміст) курсової роботи;
- ✓ формулювання тексту роботи;
- ✓ оформлення роботи та її подання на кафедру.

Роботу можна вважати завершеною після написання науковим керівником рецензії та прилюдного захисту курсової роботи.

ВИБІР ТЕМИ ТА СКЛАДАННЯ ПЛАНУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Вибір загального напрямку та тематики курсового дослідження здійснюється студентом на основі орієнтовного переліку тем, запропонованих кафедрою, з урахуванням особистих наукових уподобань. Якщо студент виявив інтерес до проблеми, що не увійшла до запропонованого переліку, йому дозволяється виконати курсову роботу на цікаву йому тему за умов попереднього погодження з керівником курсової роботи та завідувачем кафедри. Для курсової роботи не слід обирати надто широку тему. Широта теми не дозволить студентові глибоко розібратися у досліджуваному явищі. Вузкі конкретні теми можуть бути досліджені студентом ретельно та досить ґрунтовно.

Після обрання теми курсової роботи студент має написати заяву на її виконання (див. додаток 1), після чого обрана тема офіційно закріплюється за студентом.

Самовільна зміна теми курсової роботи неприпустима, у такому випадку студент може бути не допущений до захисту.

У процесі роботи над обраною темою студент консультиється з науковим керівником, з його допомогою остаточно формулює тему, складає план роботи, з'ясовує цілі та завдання дослідження. Студент повинен мати чітке уявлення про вимоги, які ставляться перед ним як автором курсової роботи.

Отже, при виборі теми курсової роботи доцільно керуватися власними науковими інтересами, глибиною знань з обраного напрямку та володінням методикою навчально-дослідної роботи, перспективою подальшого проведення навчально-дослідної та науково-дослідної роботи, можливістю наступності між виконанням курсової та випускної кваліфікаційної роботи.

За згодою наукового керівника та студента окремі теми курсових робіт можуть відбивати коло наукових пріоритетів викладача, окремі аспекти кафедральної наукової теми.

Орієнтовні теми курсових робіт, які пропонуються студентам на вибір, сформульовані таким чином, що їх розкриття вимагає від майбутнього журналіста вміння вести самостійне дослідження, осмислювати й узагальнювати матеріал, робити самостійні висновки. Тематика курсових робіт для студентів спеціальності «Журналістика» складається з урахуванням актуальних питань історії формування світових ЗМІ, проблем специфіки становлення національних і регіональних масмедіа, особливостей політичного

й соціокультурного впливу на медіасферу.

У процесі роботи над науковою проблемою важливо чітко поставити мету, на досягнення якої спрямовується діяльність, і завдання, які мають бути вирішені відповідно до цієї мети. Отже, мета наукового дослідження – це очікуваний кінцевий результат, на досягнення якого спрямоване конкретне дослідження. Вона повинна бути узгоджена з назвою курсової роботи і містити не тільки очікувані її результати, а й підкреслювати, завдяки яким науковим передумовам вона буде досягнута, чим і як буде досягатися (із залученням яких наукових гіпотез, ідей, явищ, законів та ін.). Досвідчені дослідники рекомендують не вживати такі формулювання мети дослідження, як «обґрунтування і розробка наукових основ, принципів створення нових технологій...» або «розробка методів і засобів підвищення ефективності через вдосконалення...» та ін., без конкретизації наукових передумов, на яких базується досягнення поставленого завдання.

Між метою і кінцевим результатом дослідження має бути тісний, органічний зв'язок. Поставленої мети обов'язково треба досягти. І неодмінно перевірити, чи чітко визначене досягнення мети у висновках.

Мета дослідження реалізується через конкретні завдання, які треба вирішити відповідно до цієї мети. Формулювання трьох-чотирьох завдань мають відображати логіку дослідження та співвідноситись із планом курсової роботи.

Після цього формулюємо об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт дослідження виступає як запропоноване, предмет – як те, що треба відшукати, встановити. Один і той же об'єкт може бути предметом різних досліджень. До предмету дослідження входять лише ті елементи, зв'язки та відношення об'єкту, які потребують вивчення в даній роботі. Визначення предмету тому означає і встановлення межі пошуку, і припущення про найсуттєвіші в ракурсі висунутої проблеми зв'язки, і можливості їх тимчасового вичленення та об'єднання в одну систему.

Визначивши загальну мету, об'єкт та предмет дослідження, студент вказує основні завдання. Загалом їх виписують не більше трьох чи чотирьох.

Отож, наступним етапом підготовки курсової роботи є опрацювання бібліографічних джерел, наукової літератури з теми та формулювання дослідницьких завдань. На цьому етапі роботи необхідно акцентувати увагу на основних підходах до вирішення досліджуваної проблеми, що вивчається, ознайомитися з аргументацією висновків та узагальнень учених, з тим, щоб на основі аналізу, систематизації й осмислення отриманого матеріалу дати оцінку сучасному стану проблеми.

Науковим керівникам важливо орієнтувати студентів на використання в курсовій роботі актуальної для розгляду наукової інформації, включаючи новітню наукову, періодичну літературу й Інтернет-ресурси.

Над будь-якою обраною темою роботу слід починати з ретельного вивчення джерел, складання бібліографії. Як правило, потрібно звертатися до наукових видань текстів окремих авторів, коли тема курсової роботи присвячена вивченню і публіцистичної, і журналістської творчості.

Важливим джерелом інформації та об'єктом дослідження можуть стати медіа, які визнано Інститутом масової інформації як найбільш якісні в Україні. Зокрема, майбутнім спеціалістам з журналістики пропонується звернути увагу

на такі медіа: «Суспільне», hromadske, «Ліга», «Українська правда», «Укрінформ», «Радіо Свобода», «Дзеркало тижня», НВ, «Еспресо» та «Бабель».

Щодо наукових джерел, то необхідно розглядати не тільки систематичні й алфавітні каталоги бібліотеки ЗУНУ, міської, обласної бібліотеки, але й звертатися до бібліографічних відділів указаних установ, використовувати новітні інтернет-джерела.

Під час роботи з науковою літературою доцільно робити виписки, складати короткі конспекти. При цьому необхідно точно документувати всі виписки, зазначати автора, назву праці, рік і місце видання, кількість сторінок. Фрагменти тексту, які будуть використані як цитати, повинні бути виписані абсолютно точно.

Кінцевий варіант плану курсової роботи визначається після опрацювання літератури, що стосується теми. Він повинен урахувати корективи й уточнення, характер накопиченого журнального та газетного матеріалу.

При доробці кінцевого варіанта плану студент має право запропонувати власне трактування проблеми, важливо лише, щоб указана тема була вичерпно й переконливо розкрита.

Приступаючи до наукового дослідження, винятково важливо озброїтись розумінням методології та методів наукової роботи. Адже науково-дослідна робота вимагає знань і вмінь використання методів наукового пізнання, застосування логічних законів і правил, наукових засобів і технологій.

Фундаментальні принципи дослідження базуються на узагальнюючих, філософських положеннях, які відбивають найсуттєвіші властивості об'єктивної дійсності й свідомості з урахуванням досвіду, набутого в процесі пізнавальної діяльності людини. До таких принципів належать принципи діалектики, що відображають взаємообумовлений і суперечливий розвиток явищ дійсності; детермінізму, або об'єктивної причинної зумовленості явищ та ізоформізму, тобто відношень об'єктів, які відбивають тотожність їх побудови.

Після ґрунтовного вивчення законодавчої чи нормативної бази студент звертається до джерел, що висвітлюють наукові погляди національних та зарубіжних науковців-журналістів за темою курсової роботи (монографії, наукові збірники, матеріали наукових і науково-практичних конференцій, публікації в спеціалізованих журналах, періодичній пресі, тощо). При цьому особливої уваги заслуговують спірні чи малодосліджені наукові питання, невирішені проблеми теорії й практики журналістики, пропозиції журналістів-практиків. Порівняння різних точок зору дозволить сформулювати студенту власне ставлення до досліджуваної проблеми, збагачуватиме зміст і підвищуватиме цінність курсової роботи.

Особливу увагу слід звернути на першоджерела, що стосуються теми дослідження, періодичні видання, наукові статті, науковий національний і зарубіжний досвід тощо.

Необхідно звертати увагу на рік видання того чи іншого літературного джерела. Користуватись необхідно лише новими виданнями та чинними редакціями нормативно-правових актів. Це дасть можливість уникнути використання в курсовій роботі застарілих положень та ідей.

Творча самостійність студента проявляється і в характері використання основних наукових праць, а саме у правильному розумінні і можливому використанні запозичених із них положень і висновків, акцентуванні уваги на ключових точках зору їх авторів, аналізі окремих їх положень тощо.

Важливим і трудомістким етапом виконання курсової роботи є збір і обробка числових даних, показників, фактів, що характеризують журналістські явища. Джерелами фактичного та числового матеріалу можуть бути: інформація з Internet, статистичні збірники, огляди та публікації у пресі тощо. У курсовій роботі важливо показати вміння аналізувати і опрацьовувати факти, самостійно складати таблиці та схеми, порівнювати дані з різних джерел, виявляти тенденції у поточному розвитку журналістики.

Результатом роботи на цьому етапі повинен стати список використаних джерел, який необхідно представити керівникові, й аналіз виявлених матеріалів з проблеми, визначення ступеня розробки досліджуваної теми, необхідності більш детального дослідження окремих її аспектів. В процесі вивчення та опрацювання теми, цей список буде постійно поповнюватись. У зв'язку з цим, кінцевий список літературних джерел формується після написання роботи.

Наступним етапом підготовки курсової роботи є планування змісту та ходу виконання дослідження. Задля своєчасного подання готової роботи до захисту необхідно сформувати графік підготовки курсової роботи та його дотримуватися.

На цьому ж етапі здійснюється систематизація наявної інформації, зіставлення різних позицій, виявлення можливих суперечностей і причин їх виникнення. Виділяється, уточнюється та конкретизується понятійний апарат з досліджуваної проблеми. На основі систематизації виявлених матеріалів складається план теоретичної частини курсової роботи.

Підібравши та узагальнивши інформаційні джерела, студент приступає до їх опрацювання, виписує окремі важливі, на його думку, теоретичні положення, правові факти з обов'язковим посиланням на авторів та джерела, з яких запозичив матеріал або окремі результати, а також варто визначити перелік питань, які належать до теми курсової роботи (приблизно за 10-15 напрямками). В такий спосіб формується робочий матеріал для написання курсової роботи. Далі він групується за окремими найважливішими проблемами, які і будуть складати відповідні розділи плану роботи.

План повинен включати вступ, два-три основні розділи, що містять підрозділи і висновки; має розкривати основну ідею теми курсової роботи, її зміст, механізми вирішення проблеми розвитку досліджуваного об'єкту. Питання плану повинні бути чітко сформульовані та логічно взаємопов'язані. У процесі написання курсової роботи глибше вивчення питань, які розкривають тему дослідження, можуть зумовити уточнення плану роботи.

СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Вступ слугує своєрідним ключем до основного тексту і обов'язково включає наступні структурні частини:

➤ **актуальність теми** курсової роботи, тобто обґрунтування студентом важливості розгляду теми курсової роботи з позицій значущості розглянутих питань для сучасного стану журналістики в цілому. Актуальність теми в більшості випадків зазначається одним або кількома абзацами, де чітко і стисло обґрунтовуються чинники чи фактори, що визначають актуальність і доцільність вивчення обраної наукової проблеми, сутність її впливу на розвиток науки і практики;

➤ **розробленість теми** курсової роботи в спеціальній літературі, де

студент оглядово характеризує опрацьовану літературу. Необхідно назвати основні джерела, звідки взято інформацію та стисло повідомити про ступінь розробки розглянутих питань окремими фахівцями;

➤ **мета** курсової роботи посідає ключове місце у вступі. Студент повинен чітко сформулювати задум (мету), якого потрібно досягти в процесі опрацювання літератури та узагальненні результатів здійсненого дослідження;

➤ **завдання** курсової роботи конкретизують мету. Завдання студента – визначити основні напрямки дослідження, спрямовані на досягнення мети, тобто окреслити коло питань, що будуть розглянуті в основній частині курсової роботи. Формулюючи завдання, доцільно вживати наступні дієслова: розглянути; визначити; обґрунтувати; висвітлити; проаналізувати; вивчити; окреслити; систематизувати; узагальнити; з'ясувати або відповідні їм іменники;

➤ винятково важливо визначити **об'єкт дослідження**, тобто процеси або явища, обрані для безпосереднього вивчення;

➤ **предмет дослідження** – це відтворення тих суттєвих аспектів, зв'язків і відношень, які існують в межах об'єкта та підлягають безпосередньому вивченню. Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне (об'єкт) і часткове (предмет). Таким чином, в якості об'єкту дослідження можна виділити більш загальне поняття з формулювання теми курсової роботи. Предмет дослідження натомість складуть вузчі аспекти існування об'єкту, що теж можуть бути визначені наближено до формулювання теми курсової роботи;

➤ **методи дослідження.** У кожному конкретному науковому дослідженні застосовуються притаманні лише йому методи та прийоми. Тому у вступній частині слід подати перелік використаних у дослідженні методів та можна коротко наголосити, яку роль вони відіграли в досягненні поставленої в роботі мети. В курсовій роботі для досягнення поставленої мети і реалізації завдань можуть бути використані наступні методи: фундаментальні або філософські, загальнонаукові (експериментальні, методологічні, описові, експериментально-аналітичні), методи аналізу і синтезу (при вивченні літератури), класифікації або типологізації (під час дослідження масивів та потоків документів), діахронний (при створенні періодизації життєвого шляху і творчості видатного діяча науки), проблемно-хронологічний (для викладу історичного матеріалу), порівняльний і статистичний (для аналізу різних за характером і значеннями кількісних показників), бібліометричний, наукометричний (для вивчення динаміки розвитку галузевих документних потоків та стану розвитку науки);

➤ **теоретична та практична цінність** курсової роботи як положення вступу має містити виклад тих результатів, яких намагається досягти студент в процесі дослідження. Теоретична цінність роботи розуміється як наукова новизна одержаних результатів. Тому необхідно стисло і конкретно зазначити, яких саме нових результатів досягнуто на основі наукового дослідження, перерахувати наукові положення, які запропоновані студентом особисто, а також визначити відмінність одержаних результатів від уже відомих раніше (наприклад: у курсовій роботі здійснена спроба дослідження недостатньо висвітленої досі у фаховій літературі теми; окреслено хронологічні рамки та запропоновано періодизацію розвитку української журналістики; систематизовано науковий доробок ученого та проаналізовано його

документознавчі погляди; отримано і введено в науковий обіг фактичний матеріал щодо динаміки та закономірностей розвитку медіагалузі; проаналізовано фактографічну базу галузевих наукових праць з метою узагальнення дискусійних даних або їхнього розгляду з інших наукових позицій (аспектів) тощо). Практична цінність курсової роботи визначається можливістю використання одержаних результатів та розробленістю студентом конкретних рекомендацій щодо цього;

➤ **структура роботи** зумовлюється логікою розгляду теми. Ця частина вступу має розкрити послідовність побудови курсової роботи та взаємозв'язок її розділів та підрозділів.

Обсяг вступу до курсової роботи оптимально має складати до трьох сторінок тексту.

Основна частина. Розділи курсової роботи повинні містити логічно-послідовний, аргументований виклад опрацьованого матеріалу, аналіз загальних, історичних, суспільно-економічних та специфічних факторів вирішення проблеми; дослідження конкретних, фактичних даних, вибір й обґрунтування оптимальних рішень для розв'язання конкретних пошукових завдань. Основна частина роботи складається з двох-трьох розділів.

В основній частині виокремлюються теоретичний і практичний розділи. Теоретичний розділ має відносно завершену структуру, повинен включати постановку проблеми, співставлення поглядів різних дослідників, містити аргументацію на підтвердження власних думок. *Якщо потрібно, у теоретичному розділі можна запропонувати власну методику аналізу газетно-журнального матеріалу.*

У практичному розділі аналізуються питання і тенденції, пов'язані з розвитком медіагалузі. Цей розділ складається, в основному, з власних спостережень і міркувань. Кожна цитата береться в лапки, і до неї робиться посилання за встановленими правилами. Використання інших текстів без посилань є плагіатом й категорично не дозволяється в будь-яких журналістських працях.

Бажано, щоб кожний розділ завершувався висновками, що впливають з проаналізованого матеріалу.

Висновки – стислий виклад основних положень роботи з акцентом на: науково-теоретичній і практичній актуальності досліджуваної теми; самостійно досліджених теоретичних аспектах проблеми та практичних процесах, явищах, факторах; виконаних аналітико-пошукових та проектно-рекомендаційних завданнях; конкретних пропозиціях, рекомендаціях з методики вирішення досліджуваної проблематики. У висновках не повинно бути цитат, загальних фраз або загальновідомих положень.

Рекомендації можуть бути розроблені студентом як самостійно, так і на підставі вивчення й узагальнення передового досвіду, висвітленого у літературних джерелах. Вони повинні бути обґрунтованими, реальними, мати теоретичну і практичну цінність. Приблизний обсяг висновків має складати від 3 до 4 сторінок тексту.

Список літератури подається в кінці роботи, він включає назви використаних літературних джерел (не менше 25), із суцільною нумерацією у такій послідовності: законодавчі, нормативні документи, наукова, методична, довідкова література, інші спеціальні видання українською та іноземними мовами в алфавітному порядку, оформлені за правилами бібліографічного

опису. Не допускається використання російської та російськомовної літератури. Дуже важливо наприкінці всієї роботи над текстом уважно переглянути посилання на літературу, а також перевірити їхню відповідність нумерації списку використаної літератури. Часто трапляються механічні помилки і описки, що спотворюють джерельну базу, а відтак впливають на оцінку курсової роботи.

Додатки (за потреби) – таблиці, графіки, схеми, діаграми, фото-відеоматеріали, рисунки, блок-схеми тощо. У таблицях за одним зразком вказуються одиниці виміру, у графіках – масштаб.

Завдання керівника на цьому етапі вбачається в тому, щоб, не обмежуючи самостійності думок, творчої ініціативи студента, застерегти його від можливих помилок, допомогти раціонально розподілити час на написання розділів роботи, дати загальні настанови, зорієнтувати його на максимальне використання у курсовій роботі знань та навичок, набутих під час навчання.

Під час написання курсової роботи студенти зобов'язані періодично інформувати наукового керівника про стан підготовки курсового дослідження, своєчасно виконувати його вказівки та рекомендації.

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсові роботи умовно поділяють на: 1 – вступну частину, 2 – основну частину, 3 – список використаних джерел, 4 – додатки. Вступна частина повинна мати такі структурні елементи: титульний лист, зміст, перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів. Основна частина містить такі структурні одиниці: вступ, текст курсової роботи, висновки, рекомендації, перелік посилань. Додатки розміщують після основної частини курсової роботи. Структурні елементи «титульний лист», «зміст», «вступ», «текст», «висновки», «перелік посилань» є обов'язковими.

Курсова робота повинна бути виконана державною мовою, за винятком списку використаної літератури, де використане джерело записується мовою видання. Цитати з цих джерел наводяться в тексті українською мовою.

Оформлення курсової роботи виконують за допомогою комп'ютерної техніки на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 × 297 мм) з розрахунку не більше, ніж 30 рядків на сторінці, за умови рівномірного її заповнення та за висотою літер і цифр не менше, ніж 1,8 мм. Набір тексту роботи здійснюється з використанням текстового редактора Microsoft Word, (шрифт Times New Roman, кегль (розмір) 14 з міжрядковим інтервалом 1,5). Абзацний відступ має бути однаковим впродовж усього тексту роботи. Параметри сторінки (береги) таких розмірів: лівий – 30 мм, правий – 10 мм, верхній і нижній – 20мм. Необхідно дотримуватися рівномірної щільності, контрастності й чіткості друку впродовж усього тексту роботи, шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору, середньої жирності. Правила оформлення курсової роботи наведено у **додатку 1**.

Прізвища, назви установ, організацій та інші власні назви у роботі наводять мовою оригіналу. Скорочення слів і словосполучень у курсовій роботі вживають відповідно до чинних стандартів з інформації, бібліографії, бібліотечної та видавничої справи.

При викладенні матеріалу курсової роботи слід дотримуватися принципу пропорційності обсягів окремих частин роботи. На вступ та висновки

відводиться по дві сторінки, решта – основна частина роботи, на титульний лист та зміст – по одній сторінці.

Оптимальний обсяг курсової роботи – 30-35 сторінок машинописного тексту, **список використаної літератури – не менше 25 джерел**. Зауважимо, щодо загального обсягу курсової роботи не включаються перелік використаних джерел та додатки.

Зміст подають на початку курсової роботи з найменуваннями й номерами усіх складових частин, зокрема вступу, розділів, підрозділів, висновків, додатків, списку використаної літератури та ін.

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідністю). Якщо в курсовій роботі вжито специфічну термінологію, скорочення, позначення й таке інше, то їх перелік розміщують перед вступом окремим списком. Перелік друкують двома колонками, у яких зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа – їх детальну розшифровку. Спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення та ін., що повторюються менше трьох разів, у переліку не зазначають, їх розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні.

Курсова робота має бути надрукована чітко, без помилок і виправлень. Текст курсової роботи може ілюструватись рисунками, схемами, графіками, діаграмами та таблицями. Не можна включати в текст курсової роботи сторінки, виконані методом копіювання (ксерокопії, за винятком додатків).

Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами (1, 2, 3...) без знака №, дотримуючись наскрізної нумерації впродовж усього тексту курсової роботи. Першою сторінкою курсової роботи є титульний аркуш, на якому номер сторінки не проставляють, на наступних сторінках номер проставляють у верхньому правому куті аркуша без крапки в кінці. Ілюстрації й таблиці, розміщені на окремих сторінках, вносять до загальної нумерації сторінок.

Ілюстрації (схеми, графіки, рисунки, діаграми тощо) необхідно подавати в курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації повинні бути посилання у роботі. Ілюстрації й таблиці, які розміщені на окремих сторінках курсової роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрації, створенні не автором, вимагають посилання на джерело.

Ілюстрації можуть мати назву, яку розміщують під нею. За необхідності під ними розміщують пояснювальні дані. Ілюстрації позначають словом «Рис.», нумеруючи арабськими цифрами послідовно в межах розділу, за виключенням тих, що подані у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера. *Наприклад*: Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під нею.

Таблиці слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті курсової роботи. Як правило, після них робиться узагальнення їх даних, які описуються у тексті словами «*таблиця дає змогу зробити висновок...*», «*із таблиці видно, що...*» і т. ін.

Таблиці нумерувати в такий самий спосіб, як і ілюстрації. Слово «Таблиця» та її номер вказують один раз праворуч над першою частиною. При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слід писати «Продовження табл.» і вказати її номер. *Наприклад:* Продовження таблиці 2.2.

Оформлення цитат і посилань. Курсову роботу, як кваліфіковане науково-практичне дослідження, оцінюють також за рівнем використання бібліографічних джерел. Цитати слід використовувати для підтвердження власних аргументів. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст.

При написанні курсової роботи автор зобов'язаний давати посилання на джерела, цитати, матеріали або результати інших авторів, які наводяться в роботі. При згадуванні в тексті прізвищ авторів ініціали, як правило, ставляться перед прізвищем.

Загальні вимоги до цитування такі:

- текст цитати починається і закінчується лапками, наводиться дослівно, зі збереженням авторського написання;
- цитування має бути повним, без довільного скорочення і без перекручень думок автора. Пропуск слів і речень допускається без перекручення авторського тексту та позначається трьома крапками;
- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- при непрямому цитуванні (переказі, викладені думок інших авторів своїми словами) слід бути максимально точним та коректним.

Посилання на літературні джерела слід позначати порядковим номером згідно переліку використаних джерел з обов'язковою вказівкою на порядковий номер сторінки й виділення двома квадратними дужками. Наприклад:

- [7, с. 163] – це означає, що зроблено посилання на джерело із переліку використаної літератури під номером 7 на сторінці 163;
- [7, с.185-190; 12, с.321] – при посиланні на декілька джерел, де між їхніми номерами ставиться крапка з комою;
- «у роботах [1-7]» – посилання у тексті курсової роботи на джерела.

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи за допомогою великих літер української абетки, за винятком літер Г,Є,І,Й,О,Ч,Ь. Посередині сторінки друкується слово «ДОДАТКИ» по центру (без лапок), а на наступній сторінці зверху по центру друкується «Додаток А» (без лапок). Текст кожного додатка може також бути поділений на розділи й підрозділи. У цьому випадку перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) й крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; В.3.1 – підрозділ 3.1 додатка В. Ілюстрації, таблиці і формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д).

Заголовки структурних частин курсової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» не нумерують, друкують великими літерами симетрично до тексту (можна виділити напівжирним шрифтом) без крапки вкінці. Відстань між заголовком та текстом повинна дорівнювати 2-ом інтервалам. Кожну структурну частину курсової роботи треба починати з нової сторінки.

Заголовки розділів слід розташовувати посередні рядка і друкувати напівжирним шрифтом великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи. Заголовки підрозділів слід починати з абзацного відступу та друкувати напівжирним шрифтом маленькими буквами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці.

Титульний аркуш є першою сторінкою курсової роботи і є основним джерелом бібліографічної інформації, необхідної для оброблення та пошуку документа.

Титульний аркуш повинен мати відомості, які подають у такій послідовності:

- а) назва міністерства і навчального закладу, де навчається студент;
- б) кафедра, при якій виконується робота;
- в) повна назва документа;
- г) прізвище, повні ім'я і по батькові автора
- г) прізвище та ініціали керівника роботи та його підпис;
- д) рік та місце виконання курсової роботи;

Приклад оформлення титульного листа наведено у **додатку 2**.

Зміст подають на початку курсової роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок скорочень, умовних позначень, символів, одиниць і термінів(якщо вони є), вступу, усіх розділів, підрозділів та пунктів, висновків, списку використаних джерел, додатків (якщо вони є). Приклад змісту наведено у **додатку 3**.

Вимоги до структурних елементів основної частини роботи.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значущість, підстави та вихідні дані для розробки теми. У вступі має бути: **актуальність проблеми**, яка зумовила вибір теми дослідження, коротко викладена історія питання (ступінь вивчення теми) за хронологічним чи концептуальним принципом; **об'єкт дослідження** – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення; **предмет дослідження** – міститься в межах об'єкта; **мета дослідження** (вивчити і науково обґрунтувати... У відповідності з метою дослідження ставляться такі **завдання**:

- 1)...
- 2)...
- 3)...

Методи дослідження. Перерахувати їх варто коротко та змістовно, визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом (*Наприклад: Для досягнення поставленої мети використовувалися методи...*)

Наукова новизна дослідження. У курсовій роботі, яка має теоретичне значення, подають відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання.

Практичне значення дослідження. В курсовій роботі з прикладним значенням – висвітлюють результати практичного застосування отриманих результатів або рекомендації щодо їх використання у вигляді нових способів, технологій, методів, методики. У цьому випадку слід коротко повідомити про впровадження результатів досліджень із зазначенням організацій, у яких їх було реалізовано, а також підкреслити значення результатів досліджень для певної галузі виробництва, суспільства в цілому та ін. Викладають рекомендації щодо використання результатів дослідження, який внесок студента в розробку

даної проблеми. Приклад вступу наведено у додатку 4.

Вимоги до викладу тексту курсової роботи.

Текст курсової роботи викладають, поділяючи матеріал на розділи. Розділи можуть поділятися на пункти або на підрозділи і підпункти. Кожен пункт і підпункт повинен містити закінчену інформацію і висновки. Висновки вміщують безпосередньо після викладу тексту, починаючи з нової сторінки. Вони повинні містити в собі синтез «наскрізних» висновків за розділами, оцінку повноти вирішення поставлених завдань. Приклад оформлення структурних частин роботи наведено у додатках 5 – 6.

У курсовій роботі на основі одержаних висновків можуть наводитись рекомендації. Рекомендації вміщують після висновків, починаючи з нової сторінки. Текст рекомендації може поділятися на пункти.

ОФОРМЛЕННЯ ПЕРЕЛІКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Вимоги, що висуваються до складання переліку використаних джерел мають свої особливості, що пов'язані зі специфікою матеріалів, якими користується студент при написанні курсової роботи. Це пов'язано з тим, що автор, висвітлюючи ті чи інші аспекти обраної теми, безпосередньо повинен працювати з першоджерелами, в тому числі з нормативно-правовою базою. Важливим також є опрацювання літературних джерел, що може включати підручники, навчальні посібники, монографії, наукові збірники, матеріали наукових і науково-практичних конференцій, публікації у спеціалізованих журналах, періодичній пресі, довідники, методичні рекомендації, енциклопедії, словники, матеріали Internet чи інші джерела.

Список використаних джерел повинен містити перелік літератури, з яких у роботі використано матеріали і на які є посилання у тексті. Його починають із нової сторінки, подаючи бібліографічні описи в алфавітному порядку з їхньою наскрізною нумерацією. Іноземні автори розміщуються у кінці, дотримуючись алфавітного викладу. Студент зобов'язаний посилатися на всі джерела, завдяки яким він отримав окремі результати.

Перелік використаних джерел доцільно складати в такій послідовності:

1. Законодавство;
2. Монографічна та інша спеціальна література;
3. Інші джерела.

1. Законодавство слід розміщувати в списку залежно від юридичної сили нормативного акту. Користуватись необхідно лише чинними редакціями нормативних актів, причому посилання повинні бути на офіційні джерела.

2. Монографічна та інша спеціальна література повинна включати авторські роботи вітчизняних та зарубіжних науковців із питань, що споріднені з темою курсової роботи (монографії, посібники, підручники, статті у спеціалізованих журналах, пресі тощо).

3. До розділу інші джерела відносять як правило ті, що мають інше бібліографічне походження або не опосередковуються безпосередньо обраною темою курсової роботи. Такими джерелами можуть бути довідники, енциклопедії, словники тощо. Перелік використаних джерел пишеться мовою

оригіналу. Не потрібно перекладати їх на українську мову.

Бібліографічний опис посилань у переліку використаних джерел наводять відповідно до чинного стандарту ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок.

Зразок оформлення списку використаних джерел

Вид джерела літератури	Приклад оформлення
Підручник	Михайлин І. Л. Основи журналістики: підруч. 5-те вид. перероб. та доп. К.. Центр учбової літератури, 2019. 496 с.
Навчальний посібник	Лазебний В.С., Бакіко В.М., Омелянець О.О. Організація телевізійного виробництва. Конспект лекцій: навч. посіб. Київ, КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018.162 с.
Монографія	Битяк Ю.П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с.
Стаття	Волкова Н. П. Технології аналізу ситуацій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. <i>Вісник університету імені Альфреда Нобеля</i> . Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. Дніпропетровськ, 2017. №2 (14). С.137–147.
Багатотомні видання	Енциклопедія історії України: у 10 т. /НАН України, Ін-т Історії України. Київ: Наукова думка. 2005. Т.9. 944 с.
Архівні документи	Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту.14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України).Ф.1.Оп.32. Спр. 2612. Арк. 63, 64, 64зв., 71.
Стандарти	ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках.[Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).
Електронні ресурси	Прищенко С. Еволюція рекламної графіки як складової художньо-проектної культури. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. 2019. URL: http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/2316
Законодавство і нормативні документи	Про освіту: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 . Конституція України: станом на 1 верес.2016р.:відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.

Аудіовидання	Андрухович Ю. Дванадцять обручів [Звукозапис] : аудіокнига МР3/ Юрій Андрухович; текст читає Юрій Андрухович. Київ : А.Е.Л, [2009].1 електрон, опт. диск.
Відеовидання	Назар Стодоля [Відеозапис] : за однойменною драмою Тараса Шевченка / реж. Григорій Чухрай. Київ : Артеменко Т. С, 2009. (Українське кіно українською мовою). 1 електрон, опт. диск.

У перелік використаних джерел можна включати не тільки ті джерела, що цитуються, згадуються або використовуються у курсовій роботі, але й ті, з якими студент ознайомився в процесі її підготовки. У списку використаних джерел варто наводити джерела за останні 5 років.

РЕЦЕНЗУВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА ПІДГОТОВКА ДО ЇЇ ЗАХИСТУ

Строки написання та захисту курсової роботи визначаються провідною кафедрою та повідомляються студентам у виписках з навчального плану.

Чистовий варіант курсової роботи здається студентом керівникові, який вирішує питання про можливість представлення курсової роботи до захисту і виконання студентом вимог, щодо курсових робіт.

Студент, що представив курсову роботу до захисту має:

- вільно орієнтуватися у представленому матеріалі, вміти послідовно, узагальнено та грамотно їх викладати;
- вміти розбиратися у змісті дискусії з проблем заявленої теми;
- вміти формулювати та аргументувати власну позицію з дискусійного питання на основі матеріалу, який зібрано та представлено у роботі.

Виконана та належним чином оформлена курсова робота здається на кафедру не пізніше ніж за 10 днів до її захисту. Кафедра визначає строк, місце та час захисту курсової роботи, виходячи з графіку, затвердженого нею. Захист відбувається наприкінці семестру. Студент готує стислу доповідь, де повідомляються основні результати дослідження. Оцінка за курсову роботу з журналістських дисциплін виставляється на основі самого дослідження та його захисту.

За результатами перевірки курсової роботи науковим керівником складається письмова рецензія на окремому аркуші, засвідчується особистим підписом і вказується дата рецензування.

В рецензії відображається:

- актуальність теми курсової роботи;
- рівень, глибина й комплексність підходу при аналізі досліджуваної проблеми;
- правильність застосування методів дослідження та відповідність їх сучасному розвитку правової науки;
- теоретична та практична цінність роботи;
- якість оформлення роботи;
- методологічні, методичні, редакційні та технічні недоліки;
- загальний висновок щодо виконання курсової роботи на основі змісту роботи та особистої співбесіди з її автором.

У випадку невідповідності курсової роботи встановленим вимогам,

науковий керівник у висновку формулює допущені недоліки і повертає її автору на доопрацювання з визначенням дати повторного подання на перевірку та рецензування.

У випадку визнання науковим керівником курсової роботи незадовільною, потрібно написати нову роботу з даної теми з урахуванням усіх зауважень рецензента.

Позитивна рецензія надає студенту право захищати роботу. При наявності тих чи інших зауважень, пропозицій з боку наукового керівника, зазначених в рецензії, автор курсової роботи зобов'язаний врахувати їх у процесі підготовки до захисту.

Студенту слід уважно прочитати рецензію, в якій вказано як позитивні характеристики курсової роботи, так і її недоліки.

Зауваження рецензента треба обов'язково врахувати, а також:

- на питання, які були висвітлені неправильно, сформулювати правильні відповіді;
- на невисвітлені питання дати відповіді;
- на питання, що висвітлені неповно, підготувати доповнення до відповідей;
- слід підготуватись до усних відповідей на запитання, які відносяться до даної теми і можуть бути поставлені при захисті роботи.

ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У встановлений строк (відповідно до графіку захисту курсових робіт) проводиться захист курсових робіт. Процедура захисту складається з короткої (до 7-10 хвилин) доповіді автора курсової роботи, в якій стисло викладається:

- ✓ формулювання теми, обґрунтування її актуальності; цілі та завдання роботи; ступінь вивченості теми; основні результати роботи та висновки; пропозиції автора;
- ✓ відповіді на запитання членів комісії, присутніх студентів;
- ✓ пропозиції наукового керівника щодо оцінки курсової роботи;
- ✓ остаточне оцінювання курсової роботи студента членами комісії.

Потрібно мати на увазі, що остаточна оцінка залежить від захисту та може бути як вищою, так і нижчою за попередню. Оцінки оголошуються і виставляються викладачем у відомість і залікову книжку студента.

При оцінюванні курсової роботи враховуються такі критерії: вчасне виконання роботи (за етапами); якість змісту курсової роботи та захист курсової роботи.

Зміст роботи:

- ✓ актуальність теми та її обґрунтування;
- ✓ глибина аналізу використаної літератури;
- ✓ наявність елементів новизни теоретичного або практичного характеру;
- ✓ відповідність змісту роботи темі, цілям і завданням;
- ✓ ступінь самостійності та творчого підходу до написання курсової роботи;

Результати роботи:

- ✓ об'єктивність і повнота розробки проблеми;
- ✓ обґрунтованість зроблених висновків;

- ✓ значущість висновків для подальшої практичної діяльності;
- ✓ рівень самостійності узагальнень і висновків.

Оформлення роботи:

- ✓ логічність;
- ✓ мовностилістична грамотність;
- ✓ відповідність оформлення стандартам.

Захист роботи:

- ✓ уміння орієнтуватися в досліджуваній темі;
- ✓ уміння правильно висловлювати свої думки;
- ✓ уміння аргументовано відповідати на питання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

За виконання та захист курсової роботи студент максимально може отримати 100 балів за накопичувальною шкалою з наступним переведенням у відповідну оцінку за шкалою ECTS.

Шкала оцінювання

Зашкалою Університету	За національною шкалою	Зашкалою ECTS
90-100	відмінно	A(відмінно)
85-89	добре	B(дуже добре)
75-84		C(добре)
65-74	задовільно	D(задовільно)
60-64		E(достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Підсумкова оцінка за виконання та захист курсової роботи визначається шляхом додавання балів за зміст роботи та її захист.

Розподіл балів

для окремих етапів та елементів виконання курсової роботи

№ з/п	Критерії оцінювання виконання курсових робіт	Бали
1	2	3
1.	Правильність формулювань об'єкту, мети і завдань дослідження	До 4
2.	Відповідність змісту роботи її темі, грамотність структурування роботи, збалансованість її розділів	До 7
3.	Системність викладу матеріалу, відсутність повторів, логічних помилок	До 8
4.	Ступінь самостійності роботи (відсутність академічного плагіату), наявність посилань	До 10
5.	Використання та опанування сучасної літератури, чинних нормативно-правових актів; правильність розрахунків, застосування методів аналізу тощо.	До 10
6.	Теоретична обґрунтованість основних положень курсової роботи, що підтвержені підібраним та систематизованим фактичним і статистичним матеріалом	До 10
7.	Правильність оформлення (роботи в цілому, таблиць, рисунків, посилань, списку використаних джерел)	До 6
8.	Дотримання графіку підготовки роботи, періодичність консультування із науковим керівником і т.д.	До 7
Разом		Не більше 60

У разі виявлення текстових запозичень, використання ідей, наукових результатів і матеріалів інших авторів без посилання на джерело курсова робота знімається з розгляду незалежно від стадії проходження з обов'язком

повторного її виконання та захисту.

Повторний захист курсової роботи з метою підвищення оцінки не дозволяється.

Критерії оцінювання знань студента на захисті курсової роботи

Кількість балів	Рівень знань студента	Критерії оцінювання
1	2	3
36–40	Високий	Доповідь студента була продуманою, структурованою, містила основні результати проведеного дослідження; студент продемонстрував вільне володіння матеріалом за темою дослідження, відповіді на питання членів комісії повні, розуміння матеріалу глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні, виклад логічний, доказовий (обґрунтований), висновки і узагальнення точні, студент орієнтується в системі чинного законодавства, використання фахової термінології правильне, висновки за результатами дослідження продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу (розрахунків).
32,5–35,5	Достатній	Доповідь студента продумана, обґрунтована, містить основні результати проведеного дослідження, відповіді на питання членів комісії повні, розуміння матеріалу достатньо глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні, висновки і узагальнення точні; студент орієнтується в системі чинного законодавства; використання фахової термінології правильне, висновки за результатами дослідження продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу.
30–32		Доповідь студента продумана, обґрунтована, містить основні результати проведеного дослідження, відповіді на питання членів комісії повні, розуміння матеріалу достатньо глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні, висновки і узагальнення точні; студент орієнтується в системі чинного законодавства; використання фахової термінології правильне. Але виклад недостатньо систематизовано, у визначенні понять, термінології та узагальненнях мають місце окремі помилки, які виправляються за допомогою додаткових питань членів комісії, окремі висновки курсової роботи не відображені при захисті, окремі висновки за результатами дослідження не продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу (розрахунків).
27–29,5	Середній	Доповідь студента належним чином не систематизована, не продумана, основні результати проведеного дослідження розкриті частково, відповіді на питання членів комісії необґрунтовані, розуміння матеріалу поверхневе; студент слабо орієнтується в системі чинного законодавства; використання фахової термінології з неточностями, окремі висновки за результатами дослідження не продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу.
24–26,5		Доповідь студента належним чином не систематизована, непродумана, основні результати проведеного дослідження розкриті частково, відповіді на питання членів комісії необґрунтовані, розуміння матеріалу поверхневе; студент не орієнтується в системі чинного законодавства; використання фахової термінології з неточностями. Висновки та пропозиції недостатньо обґрунтовані та мають сумнівний прикладний характер, висновки за результатами дослідження не продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу (розрахунків).
14–23,5	Низький	Доповідь студента належним чином не підготовлена, відповіді на питання членів комісії необґрунтовані або відсутні, розуміння матеріалу поверхневе; студент не орієнтується в системі чинного законодавства; не вміє використовувати управлінську та економічну термінологію. Робота свідчить про недостатню сформованість основних фахових вмінь, відсутнє обґрунтування практичного та прикладного значення дослідження, висновки за результатами дослідження не продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу (розрахунків).
0–13,5		Доповідь студента не підготовлена, відповіді на питання членів комісії необґрунтовані або відсутні, розуміння матеріалу поверхневе; студент не орієнтується в системі чинного законодавства; не вміє використовувати фахову термінологію. Робота свідчить про не сформованість основних фахових вмінь, окремі висновки за результатами дослідження не продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу (розрахунків).

**РЕКОМЕНДОВАНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«ПРАВОВА ЖУРНАЛІСТИКА»**

1. Дотримання стандартів журналістики в період повномасштабної війни (на прикладі українських телеканалів).
2. Висвітлення української військової проблематики в закордонному медіапросторі.
3. Авторська позиція як вираження суб'єктивного начала в журналістському тексті.
4. Соціальні мережі в роботі медіа.
5. Правова проблематика у роботі регіональних медіа.
6. Прояв рекламних і PR-технологій на радіо, телебаченні, в Інтернеті.
7. Інтерактивність електронних ЗМІ.
8. Тенденції розвитку місцевого, регіонального, національного ринку аудіовізуальних медіа.
9. Гендерна специфіка інформаційних продуктів.
10. Режисура і сценарій телевізійної та радіопроеграми.
11. Імідж тележурналіста.
12. Журналістське розслідування на регіональному рівні медіа.
13. Підготовка та проведення інтерв'ю (репортажу) на радіо, телебаченні, в інтернет-виданнях.
14. Подача аналітичної інформації на ТБ.
15. Аналіз алгоритмів побудови журналістського тексту.
16. Вплив ЗМІ на формування ціннісних орієнтацій сучасної молоді.
17. Стратегія створення власного новинного онлайн-медіа: редакційна концепція та бізнес-план
18. Драматургія сторіз в Інстаграм.
19. Віртуальна мода як медіа феномен.
20. Ефективні та неефективні стратегії адаптації медіа (медіа-образів) до мінливих умов.
21. Етика в сучасних медіа.
22. Громадянський сектор і медіа: проблеми взаємної довіри та взаємної відповідальності.
23. Індивідуальний стиль діяльності журналіста.
24. Інформаційні атаки та інформаційні війни: цілі та методи.
25. Маніпулятивні технології в сучасних медіа.
26. Масова комунікація як чинник регулювання масової поведінки.
27. Медіа та аудиторія: концепція партнерства.
28. Комунікативні матриці в медіа.
29. Інформаційна культура: теоретичні та практичні аспекти.
30. Професійна майстерність журналіста. Об'єктивні та суб'єктивні передумови журналістської майстерності.
31. Сутність та основні закономірності процесу формування творчої індивідуальності журналіста.
32. Сутність соціальної позиції журналіста, чинники її формування і трансформації.
33. Аналіз сексуальної об'єктивації жінок і виклик соціального резонансу на

- прикладі реклам у різних типах медіа.
34. Проблеми використання персональних даних у медіа.
 35. Проблеми редакційної відповідальності за користувацький контент.
 36. Проблеми правового регулювання соціальних медіа в Україні.
 37. Тенденції у регулюванні фейкових новин в Україні (або інших країнах – за вибором студента).
 38. Правові проблеми використання відкритих даних в українських медіа.
 39. Особливості політики соціальних мереж у сфері контенту (на прикладі будь-якої соціальної мережі).
 40. Проблеми плагіату в розважальних індустріях.
 41. Особливості журналістських розслідувань у цифрову епоху.
 42. Проблеми захисту персональних даних у цифрову епоху
 43. Регулювання сфери телерадіомовлення в Україні у контексті міжнародних стандартів.
 44. Правовий статус телерадіожурналістів в Україні у цифрову епоху.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Академічне письмо та бібліографія. URL: bibliosynergy.ula.org.ua/index.php/proekt1
2. Антиплагіат: Безкоштовна перевірка на плагіат у Unicheck. URL: <https://unicheck.com/uk-ua/free-plagiarism-checker-online>
3. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015 / Нац. стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. Київ: УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).
4. Бібліографічне посилання: загальні положення та правила складання (ДСТУ 8302:2015). URL: <http://www.slideshare.net/naukmalibrary/83022015>
5. Габор Н. Журналістська освіта епохи WEB.3.0: дослідження, новітні навички, спроби перезавантаження. Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2018. №43. С.273–279.
6. Губенко Д. Методологія медіа-досліджень. URL: <http://uk.wikibooks.org>.
7. Кость С. Вступ до журналістики : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
8. Закон України. «Про медіа» 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>
9. Закон України «Про інформацію». *Голос України*. 1992.
10. Мединська О. Я. Українська мова в медіа: лексикологія, фразеологія, лексикографія: навчально-методичні рекомендації для студентів спеціальності 061 «Журналістика» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. – 186 с.
11. Мультимедійність в інтернет-журналістиці : методичні вказівки до підготовки курсової роботи для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра на пряму підготовки «Журналістика» / уклад. М. В. Чабаненко. Запоріжжя : Кругозір, 2015. 48 с.

ДОДАТОК 1

Завідувачеві кафедри інформаційної
та соціокультурної діяльності
доц. Ірині НЕДОШИТКО
студентки групи ЖПР-41
Божаківської Катерини
Василівни

Заява

Прошу дозволу на написання курсової роботи на тему «Соціальні мережі в роботі медіа».

Дата

Підпис

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Спосіб оформлення	Друкований на одному боці білого аркушу формату А-4 (210x297 мм)
Міжрядковий інтервал	1,5
Шрифт	Times New Roman
Розмір шрифту	14
Поля	Ліве–3 см.,праве–1 см.,верхнє і нижнє–2 см.
Відстань між заголовками та текстом	Два міжрядкові інтервали
Оформлення заголовків	<p>Назви розділів пишуться ВЕЛИКИМИ літерами посередині;</p> <p>Назви підрозділів маленькими літерами (окрім першої) посередині.</p> <p>Крапки після назв не ставляться.</p> <p>Можна виділяти жирним шрифтом або <i>курсивом</i>.</p> <p>Перенос не допускається.</p>
Нумерація сторінок	Першою сторінкою вважається титульний аркуш, але на ньому номер не ставиться, так як і на сторінці зі змістом. Номер проставляється зі сторінки 3, починаючи зі вступу. Розташовується номер сторінки у верхньому правому куті. «№» чи «стор» не ставиться. Крапка після цифри теж не ставиться.
Об'єм роботи	30–35сторінок
Перелік використаних джерел	Не менше 25

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУШУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Соціально-гуманітарний факультет

Кафедра інформаційної та соціокультурної діяльності

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА НА ТЕМУ:
«ВІЗУАЛЬНО-ВЕРБАЛЬНА СКЛАДОВА НОВИНИХ ВИПУСКІВ НА
ТЕЛЕБАЧЕННІ»

Виконала:
студентка групи ЖПР-41
Катерина БОЖАКІВСЬКА

Науковий керівник:
д. іст. наук
Леся БІЛОВУС

Оцінка:

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Візуалізація інформації як виклик часу для нових медіа.....	5
Розділ 2. Застосування інфографіки в журналістиці інтернет- ЗМІ.....	12
2.1. Статична інфографіка.....	12
2.2. Рухлива інфографіка.....	18
Висновки.....	24
Список використаних джерел.....	26
Додаток А. Приклади застосування інфографіки відомими інтернет-виданнями.....	28
Додаток Б. Власний творчий проект.....	33

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ВСТУПУ

ВСТУП

Домінування візуальної інформації вирізняє телебачення з-поміж інших електронних ЗМІ. Її великий масив припадає саме на ефірний час випуску новин, де зібрана найважливіша інформація за певний проміжок часу. Тому основним завданням тележурналістів, що працюють у службі новин, є структуровано і швидко відобразити подію в формі сюжету, репортажу або іншого виду повідомлення. Інформуванню обов'язково повинні бути властиві високі художні й естетичні характеристики, інакше не виключено, що той, кого інформують, залишиться байдужим або навіть сприйме інформацію негативно.

Сила телебачення – в аудіовізуальному синтезі, під яким мається на увазі використання майстерного монтажу, чергування близького й далекого планів, темпоритмічної організації матеріалів, змістового текстового ряду, вмілого коментування зорових образів ведучим.

На сьогодні в українському журналістикознавстві є недостатньо вивченими візуально-вербальні складники новинних сюжетів на регіональному телебаченні. Тому тема курсової роботи є актуальною.

Мета роботи: визначити специфічні властивості зображально-виражальних засобів у випусках новин та з'ясувати роль цих засобів у сюжетах регіональних телеканалів.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких *завдань*:

1) проаналізувати стан розробки питання специфічних особливостей зображально-виражальних засобів теленовин в сучасному українському й зарубіжному журналістикознавстві;

2) визначити найефективніші зображальні засоби новин на регіональному телебаченні;

3) простежити рівень якості побудови новинного відеоряду, дотримання професійних законів та вимог у роботі регіональних тележурналістів;

4) визначити оптимальні методи побудови кадру (візуальної композиції, масштабності плану, тривалості кадру) в сюжетах регіональних випусків новин;

5) охарактеризувати випуски регіональних теленовин на предмет використання інфографіки та анімації.

Об'єктом дослідження є випуски новин на тернопільських телеканалах.

Предметом дослідження є використання зображально-виражальних засобів на регіональному телебаченні.

У процесі дослідження застосовувалися такі *методи*: аналізу й синтезу у процесі збирання наукових обґрунтувань, типологічний та діалектичний методи під час аналізу та узагальнення практичного і теоретичного матеріалу, компаративістський, а також принцип цілісності (розкладання об'єкта аналізу на частини для розуміння його структури).

Методологічну і теоретичну основу дослідження складають праці, присвячені розгляду технологічних особливостей побудови зображального ряду в новинах, зокрема, їх творчо-виробничих аспектів, таких українських і зарубіжних вчених-журналістикознавців: В. Бабенко, М. Волинця, К. Гаврилова, А. Галузи, В. Гоян, З. Дмитровського, В. Здоровеги, Ю. Кияшко, О. Сербенської, Я. Табінського, Н. Утілової.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Матеріали курсової роботи можуть бути використані під час подальших наукових розробок, під час написання курсових або дипломних робіт студентами факультету журналістики.

Структура роботи: курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, 2 додатків. Обсяг основної роботи – 27 сторінок. Список використаної літератури включає 30 найменувань (викладених на 4 сторінках).

ДОДАТОК 6

ВИСНОВКИ

Телебачення, що виникло як засіб масової інформації та комунікації, є сьогодні одним із видів сучасного аудіовізуального мистецтва, частиною сучасної культури. Унікальна здатність екрану полягає у можливості візуально відобразити життєві процеси, людей, фіксувати важливі події.

Сучасна телевізійна журналістика – це, насамперед, новини, щоденні випуски яких дивиться більшість людей. Основним завданням тележурналістів,

що працюють у службі новин, є структуровано і швидко відобразити подію.

Інформуванню обов'язково повинні бути властиві високі художні й естетичні характеристики, інакше не виключено, що той, кого інформують, залишиться байдужим або навіть сприйме інформацію негативно.

Проаналізувавши та упорядкувавши дослідження науковців (В. Бабенко, М. Волинця, К. Гаврилова, А. Галузи, В. Гоян, З. Дмитровського, В. Здоровеги, Ю. Кияшко, М. Макущенко, Ю. Шаповала, О. Шевченка, А. Яковця), ми з'ясували, що до видовищної сутності інформаційних сюжетів, передусім, належать документальність, наочність, органічність і конкретність, моментальність і оперативність. Зображально-виражальні засоби теленовин мають такі специфічні особливості:

- прискорений темпоритм подачі зображального ряду;
- використання планів тривалістю в середньому 3 с;
- надання переваги середнім планам під час зйомки;
- мінімальне застосування таких зображально-виражальних засобів, як панорамування, наїзди, від'їзди;
- досягнення образності через деталь, постановку тощо.

Зауважимо, що кожний змонтований кадр в ідеалі повинен мати початок, середину і кінець (принаймні – середину і кінець). Якщо хтось (щось) у кадрі виконує певну дію, то важливо, щоб ця дія була завершеною. Одним з найважливіших зображально-виражальних засобів новинного відеоряду є масштабність планів. Надання переваги середнім планам під час зйомки (що бачимо у більшості проаналізованих нами матеріалів) є ознакою якісної побудови новинного відеоряду. Саме такий масштаб зображення дає змогу чітко побачити конкретні об'єкти й учасників події, не втрачаючи при цьому навколишнє середовище, де ця подія відбувається.

Як з'ясувалося в процесі дослідження, на загальному плані учасник події, що дає коментар, сприймається глядачем як незнайомий персонаж, на якого можна не звертати уваги. Середній план – це людина та середовище. Людина – це сюжетний центр композиції, середовище – другорядне. Важливо стежити, аби за спиною героя не було ніяких зайвих деталей, які відволікають глядацьку увагу.

Проаналізувавши матеріали регіонального телебачення, ми зробили

висновок, що журналісти телеканалів дотримуються таких критеріїв, як простота та легкість сприйняття. Тому зображально-виражальні засоби у новинних випусках запорізьких телеканалів виконують таку роль: допомагають виявити головне в окремих фактах і явищах, є сприятливими для комфортного сприйняття глядачами окремої події. А це, у свою чергу – запорука задоволення телеканалом інформаційних потреб і запитів своєї аудиторії.

Найефективнішими зображальними засобами новин на регіональному телебаченні є такі: прискорений темпоритм подачі відеоряду, використання планів тривалістю в три секунди, стійка композиційна конструкція кадру, надання переваги середнім планам, використання інфографіки та анімації.

Дослідження робіт регіональних тележурналістів виявило, що вони дотримуються професійних законів та вимог. Новинний відеоряд їх новинних випусків характеризується такими особливостями: по-перше, подається кілька монтажних моментів, відібраних кореспондентами, тобто подія відображується повніше, подається завершена розповідь про неї; по-друге, засобами монтажу (не тільки розміщення кадрів, але й їх відбором) журналісти домагаються точнішого тлумачення конкретних подій. Таким чином, суть своєрідності новинних випусків на регіональному телебаченні полягає у специфіці взаємозв'язку «подія-журналіст».

Сюжетам регіональних випусків новин притаманні такі методи побудови кадру:

- композиційна організація кадру будується так, щоб глядачу одразу було легко сприйняти інформацію і без зусиль зрозуміти, про що йдеться;
- кадри чітко відображують об'єкт події, місце, героїв, час, основну дію;
- відеоряд є одиницею інформації та становить основне змістове значення (зображальний матеріал пояснює, що і як відбувалося).

Отже, використання комп'ютерно-графічних засобів у випусках новин розширює їх зміст. Залучення зображальних алюзій (образних, ситуаційних, ритмічних) збільшує кількість можливих інтерпретацій новинного сюжету, його контекстуальних зв'язків. За рахунок цього глядач, як і журналіст, стає виробником смислів, збагачує сукупність форм масової комунікації, складники їх оперативності й новаторства.

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>; <http://www.ligazakon.ua/>
2. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова КМУ від 03.11.2010 р. №996. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Академічне письмо та бібліографія. URL: bibliosynergy.ula.org.ua/index.php/proekt1
4. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015 / Нац. стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. Київ: Укр. НДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).